

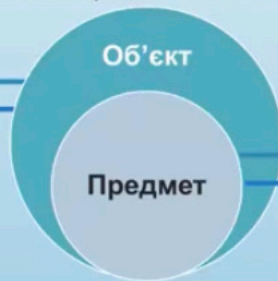

Об'єкт і предмет порівняльного правознавства

Загальні

Об'єкт – правові явища, зокрема, правові системи (їхні складові частини), типи правових систем світу

Предмет – основні закономірності, що проявляються у подібних та відмінних властивостях цих правових явищ

Галузеві

Об'єкт – норми права, нормативно-правові приписи чи інші правові засоби у відповідній галузі права або законодавства

Предмет – закономірності їхнього функціонування, у межах відповідної галузі права

Конституція та конституційне право

Конституція – це система правових норм окремої держави, що закріплюють засади організації економічного, соціального, політичного і духовного життя суспільства, визначають організацію і засади функціонування державної влади, а також основи взаємовідносин індивіда та держави

у матеріальному значенні – писаний акт

у формальному значенні – це закон або кілька законів, які мають найвищу юридичну силу щодо решти законів

Конституційне право – це система правових норм та принципів конкретної держави, які регулюють положення індивіда у суспільстві та в державі, основи суспільного ладу, а також основи організації і діяльності органів публічної влади у суспільстві та державі

основоположна, фундаментальна галузь усієї національної системи права

Етимологія терміну “конституція”

- Основний закон держави
- Програмний документ політико-правового характеру
- Акти римських імператорів (*constitutio*)

Об'єкт та суб'єкти КП

Об'єкт КП – це усталена сукупність різноманітних суспільних відносин, які складаються у процесі здійснення державної влади, її формування та взаємодії між законодавчою, виконавчою та судовою гілками

• законодавча, установча, контрольна діяльність представницьких органів влади, правотворча діяльність уряду, вибори і референдум, порядок здійснення прав і свобод громадян тощо

Суб'єкти конституційних правовідносин

- учасники соціальних зв'язків у сфері здійснення державної влади, які мають конституційну правосуб'єктність і відповідний правовий статус:
- глава держави (президент, монарх, президія представницького органу влади)
- парламент, його палати, голови палат, депутати
- уряд, прем'єр-міністр, міністерства, центральні відомства, міністри
- органи конституційного нагляду, конституційний суд
- місцеві органи влади та управління, муніципалітети
- федеральні органи державної влади
- громадяни (піддані)

Основні теорії походження конституції

Теорія суспільного договору
(Руссо, Гоббс, Монтеस्क'є)

Теологічна теорія конституції
(Гегель)

Звичаєво-правова теорія конституції
(С. Шелухін)

**Теорії конституції представників
юридичної школи права**
(Г. Єллінек, С. Базилевич)

**Теорії конституції представників
соціологічної школи права**
(Л. Дюгі, М. Оріу, С. Дністрянський)

**Теорії конституції представників
політологічної школи права**
(Т. Маунц, А. Шайо)

Марксистсько-ленінські теорії конституції
(К. Маркс, Ф. Енгельс, В. Ленін)

Джерела КП

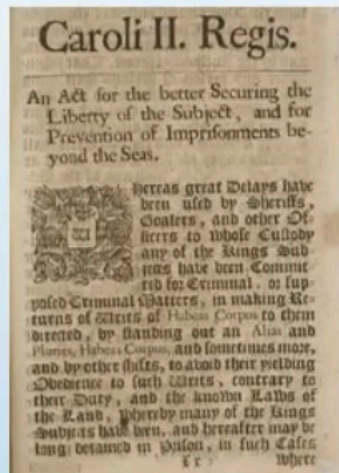
(1/2)

Джерела конституційного права

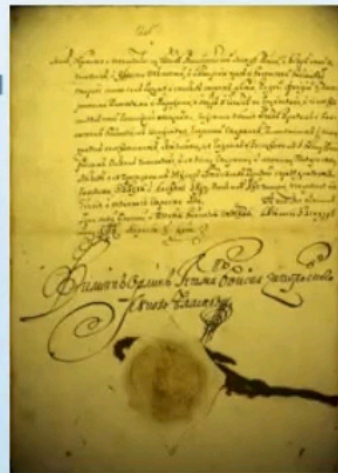

Історія конституціоналізму (2/3)

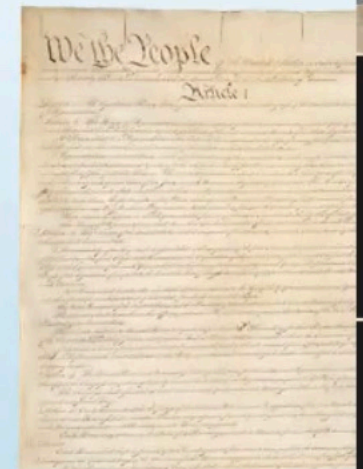
1679

Біль про права – акт англ. парламенту про обмеження прав короля, заборону без згоди парламенту видавати і припиняти закони, стягувати податки; свобода парламентських дебатів, виборів і подачі петицій

1710

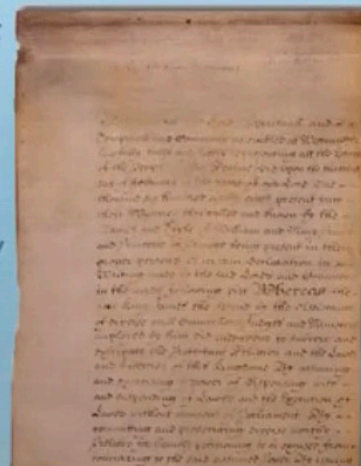
Статті Конфедерації і вічного союзу – перший конст. документ США, що визначав органи влади Конфедерації та їхні повноваження: питання війни і миру, дипломатії, західних територій, грошового обігу та державних позик

1787

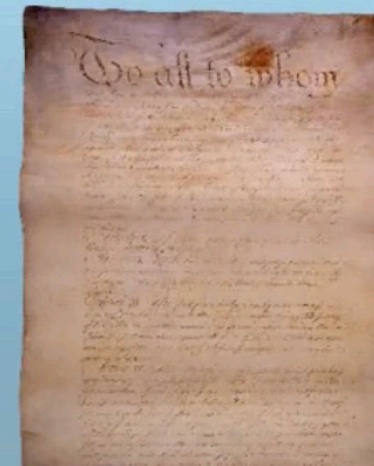
Habeas Corpus Act (Габеас корпус акт) або «Акт про краще забезпечення свободи підданих та про попередження ув'язнень за морями» - правила арешту та притягнення до суду обвинуваченого в злочині, що надають суду право контролю законності затримання та арешту

1689

Договори і Постановлення Прав і вольностей Війська Запорозького конституційний договір гетьмана Війська Запорозького Пилипа Орлика зі старшиною та козацтвом

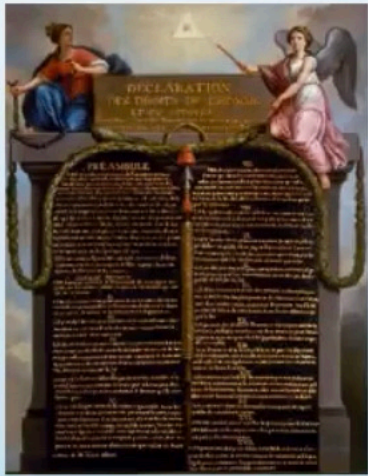
1777

Конституція США Вважається першою в світі конституцією в сучасному розумінні. Складається з 7 статей та 27 поправок Закріплює принцип поділу влади між законодавчою (конгрес), виконавчою (президент) і судовою (верховний суд і нижчі суди)

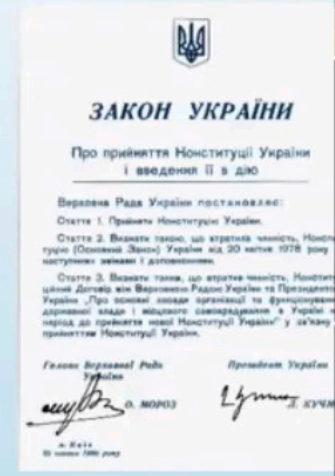
Історія конституціоналізму (3/3)

Конституція Речі Посполитої або «Урядовий закон» (*Ustawa rządowa*) одна з перших в Європі конституцій, ухвалена 3 травня 4-річним сеймом встановлювала устрій Речі Посполитої згідно з ідеями просвітництва

Акт проголошення незалежності України політико-правовий документ, ухвалений позачерговою сесією Верховної Ради УРСР, яким проголошено створення самостійної української держави – України

1789

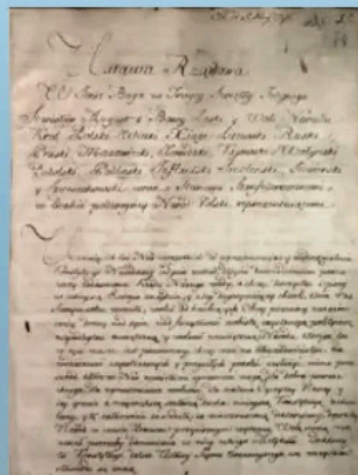
1791

1991

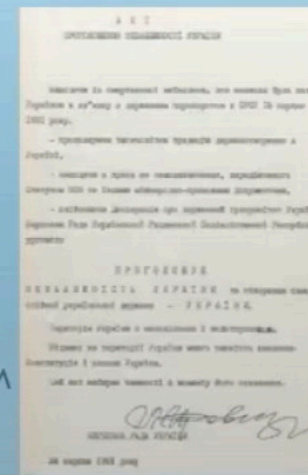
1996

1791

Декларація прав людини і громадянина – найважливіший документ Великої французької революції, що визначає індивідуальні природні права людини: свободу особистості, слова, переконань, право на опір гнобленню. Є основою французького конституційного права

Французька конституція (Constitution de 1791) прийнята установчими зборами 3 вересня усі громадяни оголошувалися рівними у правах закріплювала конституційну монархію з однопалатним парламентом Законодавчими зборами

Конституція України Основний Закон України, ухвалений 28 червня 1996 року на V сесії Верховної Ради України II скликання

Етапи формування основних положень конституцій

“Старі” конституції

- фіксація зміни владних відносин
- громадянські і політичні права і свободи
- народний суверенітет
- принцип поділу влади
- парламентаризм

“Нові” конституції

- розширення меж конституційного регулювання
- соціально-економічні права і свободи
- статус політичних інститутів
- статус національних меншин
- нові конституційні органи

“Новітні” конституції

- роль держави в економіці
- соціальний характер держави
- права і свободи індивіда
- зовнішньоекономічна діяльність
- демократизація виборчої системи
- розширення термінології

Класифікації конституцій

Зміст та структура конституцій

Зміст конституцій

- закріплюють права і свобод людини – «конституції людини»
- закріплюють основи суспільного ладу
- визначають форму правління (республіка, монархія) і форму державного устрою (унітаризм, федералізм)
- регулювання інституту конституційного контролю (нагляду)
- регулювання проблем міжнародних відносин (закріплення примату міжнародного права; миролюбного зовнішньополітичного курсу)

Преамбула (лат. *præambulus* – той, що передує)

- вступна частина конституції, що містить ідеологічні настанови. Положення преамбули не є правовими нормами

Основна частина

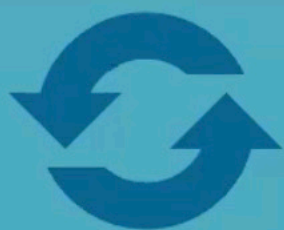
- права і свободи громадян
- основи суспільного ладу
- організацію влади, управління і суду згідно з принципом поділу влади
- організацію території держави

Заключні та перехідні положення

- порядок набрання конституцією чинності
- терміни видання органічних законів
- норми тлумачення
- винятки із загальних правил

Поправки (зміни і доповнення) до конституції

Способи прийняття та відмінність від законів

Способи прийняття конституції

- конституційними зборами (США)
- установчими зборами (Італія, Індія)
- шляхом референдуму (Франція, Греція, Іспанія, Росія)
- одностороннім актом глави виконавчої влади – монархом або президентом (октроювання) (Канада, 1867; Монако, 1911; Йорданія, 1952; Кувейт, 1963; Свазиленд, 1978; Пакистан, 1962; Фіджі, 1990)

Відмінність від законів

- закріплює державний лад, основні права і свободи, визначає форму держави і систему вищих органів державної влади
- має найвищу юридичну силу
- має пряму дію (положення конституції повинні виконуватися незалежно від того, чи суперечать їм інші акти)
- відрізняється стабільністю, зумовленою особливим, ускладненим порядком прийняття та зміни
- є базою для поточного законодавства